

Kvalitetsforbedring av samarbeidslæring gjennom organisatoriske endringer

- i et nettbasert kurs ved Universitetet i Bergen (UiB)

Sammendrag av en artikkel / 'case study'
skrevet av Toril Eikaas Eide sommeren 2003
til EU-prosjektet EQUIPE (tilknyttet organisasjonen EUCEN)

1. Introduksjon

UiB-kurset det refereres til her, kalles '*PRISME – (Undervisning i) Norsk som andrespråk*'. Målgruppen er lærere som underviser eller ønsker å undervise i norsk som andrespråk. PRISME er et 30 studiepoengs deltidsstudium over to semestre, dvs at det har 50% studieprogresjon sammenliknet med tilsvarende ordinære studietilbud på campus. Det første kullet startet i januar 1999 mens det fjerde (og til nå siste) kullet gikk opp til eksamen i juni 2003. Gruppen ved UiB som var ansvarlig for design og videreutvikling av kurset, besto av vitenskapelig ansatte/lærere ved Nordisk institutt og pedagogisk rådgiver ved Senter for etter- og videreutdanning (SEVU) ved UiB. De første tre kullene måtte betale studieavgift, men denne ble tatt bort fra og med fjerde gjennomføring av PRISME.

Det følgende er et sammendrag av en 10 siders artikkel som finnes på engelsk, og kan nås via nettsidene til EQUIPE-prosjektet. Her vil jeg etter at jeg kort har presentert fokus og rasjonale for kvalitetsarbeidet, gå rett på kvalitetsforbedringstiltakene og erfaringene med dem. I den engelske versjonen kan man lese mer om mål, modell og tilnærming, kvalitetskriterier og evalueringsdata, prosjektorganisering og personer involvert med kvalitetsforbedring i dette studiet.

2. Fokus og mål for kvalitetsprosjektet

Målet for prosjektet var å forbedre studentenes læring gjennom samarbeid i grupper. Fokus gjennom hele kvalitetsprosjektet var derfor hvordan vi kunne gjøre dette gjennom måten vi organiserte gruppene på og de krav vi stilte til studentene når det gjaldt deres forpliktelser overfor medstudenter og læringsmiljøet i studiet, begge elementer vi fra første stund mente var kritiske i samarbeidslæring. Erfaringer underveis i prosjektet samt innføringen av *Kvalitetsreformen* i norsk høyere utdanning førte til at endringene vi foretok for det fjerde kullet også omfattet endringer i vurderingsmåten.

3. Grupper og forpliktelser i første gjennomføring (januar - desember 1999)

For å forstå de endringer som ble gjort i løpet av prosjektperioden og hvorfor, er det nødvendig å vite litt om hvordan det så ut mht gruppearbeid og studentforpliktelser i den første gjennomføringen av PRISME.

For å støtte studentene og hjelpe dem å organisere studeringen sin med rimelig progresjon, var PRISME rigid inndelt i 19 blokker eller såkalte 'sykluser' á 14 dager. Hver av disse var videre

delt inn i aktiviteter som lesing, TV-seing, lytting til lydforelesninger, gruppediskusjoner og skriving. Videre hadde studentene støtte i en detaljert studiehåndbok som inneholdt veiledning, plan og struktur for disse aktivitetene, men på dette stadiet var det eksplisitt gjort klart at håndboken var veiledende. Det var imidlertid ikke obligatorisk for studentene å følge den. Dette innebar at:

- Studenter fikk råd om å etablere lokale grupper, men ingen virtuelle eller obligatoriske ble arrangert av oss (pga historiske og andre forhold, som vi ikke kommer inn på her.)
- Studentene ble rådet til, men ikke pålagt, å holde av hver onsdagskveld til gruppearbeid.
- Det var en oppgaveinnlevering i hver syklus, som gruppene kunne levere inn (elektronisk), fortrinnsvis som resultat av gruppearbeid, men dette var ikke obligatorisk.
- Lærerne kommenterte hver innlevering, men de ga ikke karakterer på innleveringene, som altså ikke var gjenstand for formell vurdering.

4. Stegvis resultater og stegvis anvendelse av resultatene

Det følgende er en kort presentasjon av evalueringen fra de enkelte studentkullene, vår tolkning av den og hvordan vi prøvde å anvende resultatene i påfølgende kurs. Som et resultat av kvalitetsprosjektet har vi gradvis forandret kursmodellen mht gruppeorganisering og styrking av studentenes forpliktelser overfor medstudenter og læringsfellesskap. Den første gjennomføringen var på disse punktene til dels svært forskjellig fra den foreløpig siste der også modellen for vurdering ble vesentlig endret.

Resultater av evalueringen av den første gjennomføringen (januar-desember 1999)

Studentenes evaluering og vår observasjon og vurdering av kurset for det første kullet bekreftet at det vi helt fra starten hadde sett på som viktige kvalitetsspørsmål, også var sentrale, for ikke å si kritiske. De berørte følgende forhold:

- Obligatoriske vs. valgfrie ordninger.
- Krav til og forpliktelser for studentene (f eks krav om deltakelse i arbeid med gruppeinnleveringer, i gruppedebatter og i diskusjonsforum).
- Struktur, ledelse og organisering av grupper.

Bare få studenter klarte å etablere lokale (frivillige) grupper, men de som klarte det, var stort sett fornøyd med utbyttet. Noen studenter måtte reise til dels svært langt for å delta, noe de syntes var slitsomt. Noen var misfornøyd med at de ingen mulighet hadde til å delta i en gruppe, særlig siden det var grupper som var invitert til å levere inn besvarelser og få kommentarer.

Endringer etter første gjennomføring

Til tross for relativt gode resultater (høy grad av gjennomføring og gode karakterer) viste studentevalueringen og våre egne observasjoner tydelig at vi måtte gjøre noe med organiseringen av gruppene før andre gjennomføring. Det var f eks lite effektivt at studentene først måtte bruke tid på å finne ut om der var studiekamerater nært nok geografisk til at samarbeid ansikt til ansikt var mulig, og i så fall deretter måtte bruke tid og krefter på å organisere seg. Vi gjorde dermed følgende endringer:

- På 'læringsplattformen' vår var det nå mulig å organisere virtuelle grupper, noe vi bestemte oss for at vi som kursadministratorene skulle gjøre selv, bl a for å spare studentene for dette administrative arbeidet.

Slik kunne alle delta i grupper, og opplegget ble mer rettferdig.

Vi gjorde imidlertid ikke noe for å styrke de obligatoriske elementene i studiet, dvs:

- Studentene måtte selv organisere seg innenfor gruppene.
- De ble fortsatt bare rådet til å bruke onsdagskvelden til ulike former for gruppearbeid.
- Deltakelsen var fremdeles frivillig.
- Innlevering av gruppebesvarelser var fortsatt frivillig.

Resultater av evalueringen av den andre gjennomføringen (januar-desember 2000)

Ovennevnte endringer førte ikke til noen synlig framgang, snarere en liten tilbakegang, når det gjaldt gjennomføringsprosent og gjennomsnittskarakter. Men vi så at noen grupper fungerte bra, noen brukte lang tid på å organisere seg i gruppen, mens andre ikke viste noen aktivitet i det hele tatt. Tilbakemelding fra enkelte studenter tydet på at der var en del problemer med å bruke teknologien (usikkerhet, manglende trening, ikke fullgod funksjonalitet i selve verktøyet).

Til tross for ovennevnte mangler og problemer var studentenes tilfredshet noe styrket sammenliknet med det første kullet. Ikke desto mindre viste evalueringen at vi måtte gjøre flere forbedringer med tanke på å styrke samarbeidslæring og gruppearbeid.

Endringer etter andre gjennomføring

For å forbedre kurset og gjøre studentene mer fornøyde bestemte vi oss for å foreta flere endringer relatert til de virtuelle gruppene, og vi grep nå tak i problemene som hadde med obligatoriske vs frivillige ordninger å gjøre. Vi gjorde studentenes forpliktelser tydeligere og obligatoriske, noe som også betydde at studiet ble mindre fleksibelt. Vi ønsket også å gjøre det lettere for gruppene å samarbeide, både gjennom å hjelpe dem mer direkte med organiseringen/arbeidsdelingen, og gjennom å ta i bruk et annet elektronisk læringssystem, mer velegnet for gruppearbeid og samarbeid:

- Vi gjorde det klart (i all studieinformasjon, studiekontrakt og studiehåndbok) at det ble forventet at hver gruppe skulle sende inn minst en innlevering per gruppemedlem i løpet av studiet. Men vi innførte fremdeles ikke noen sanksjoner dersom disse forventningene ikke ble innfridd.
- Vi laget lister og tidsplan for hver gruppe, både for at oppdraget/forpliktelsene skulle være tydelige og for å spare gruppene for tidkrevende forhandlinger/planlegging.
- Vi innførte et nytt elektronisk system som var mer funksjonelt med tanke på gruppedebatter, og dokument samarbeid og kommentering.
- All informasjon om og i kurset gjorde det klart at studentene måtte reservere onsdagskvelden til den synkroniske delen av gruppeaktiviteten i PRISME og delta aktivt i elektroniske diskusjonsforum.

Vi var klar over at systemet med obligatoriske innleveringer ennå ikke var godt nok, all den tid innleveringene ikke ble formelt vurdert, f eks slik at de utgjorde deler av en mappe som skulle vurderes.

Resultater av evalueringen av den tredje gjennomføringen (januar-desember 2001)

Gjennomføringsprosenten blant studentene i dette tredje kullet var 10% høyere enn i første gjennomføring og 16 % høyere enn i andre. Gjennomsnittskarakteren lå imidlertid noe lavere enn for begge de to første. Men mens disse resultatene strengt tatt ga oss lite informasjon om effekten av endringene våre, så vi langt tydeligere resultater mht antall innleverte gruppebesvarelser og også graden av studenttilfredshet.

Fire grupper på i alt 33 studenter leverte inn i alt 68 oppgaver. Dette betyr mer enn to per student, og et gjennomsnitt på 17 (av 19 mulige) per gruppe.

Med unntak av de manglene som allerede er nevnt, rapporterte de to foregående kullene om relativt høy studenttilfredshet. Rapportene fra studentene på dette tredje kurset var imidlertid, særlig i løpet av den siste halvdel av kurset og i sluttevalueringen, nærmest panegyrisk. 24 (av 33) studenter fylte ut og sendte inn spørreskjemaet, blant dem også noen som hadde droppet ut og noen som ikke hadde bestått eksamen.

Til tross for mye positiv respons fikk vi klager fra studenter i to av gruppene. De klaget over at studiekameratene deltok og bidro for lite i gruppene, noe som betydde at vi fremdeles hadde en utfordring i å prøve å løse disse problemene eller i det minste gjøre enda noen forbedringer.

Endringer etter tredje gjennomføring

Kursutformingen og organiseringen ble nå endret på følgende punkter, mye som et resultat av Kvalitetsreformen:

- Kurset ble delt i tre moduler/emner i stedet for én, med formell vurdering/karaktersetting av hver av dem.
- Mappevaluering ble innført i tillegg til avsluttende skriftlig skoleeksamen.

Begge endringene var helt i samsvar med hva vi allerede hadde arbeidet oss i retning av. Innføringen av mappevaluering ga oss den muligheten vi hadde lett etter for å stimulere studentene til å legge større vekt på innleveringene og gi dem høyere prioritet. Vi var imidlertid litt redd for at mappevalueringen skulle resultere i mer individualistiske produkter mindre basert på gruppearbeid.

Før fjerde gjennomføring falt studieavgiften bort, og antall studenter ble nesten tredoblet. Vi fryktet at studentene skulle føle seg mindre forpliktet når de ikke betalte for studiet, og at frafallet skulle øke og studentenes ansvar og forpliktelse overfor sine medstudenter skulle avta. Derfor innførte vi noen justeringer som vi håpet skulle motvirke evt slike tendenser: Vi beholdt gruppeorganiseringen fra forrige gjennomføring, men vi økte vektleggingen av forpliktelse i studiet, og den viktigste endringen her var at vi innførte sanksjoner overfor studenter som ikke bidro:

- I studiekontrakten ble den enkelte student (med referanse til kursets sosialkonstruktivistiske pedagogiske tilnærming) forpliktet til en viss grad av deltakelse og bidrag i studiet, noe som ble konkretisert på følgende måte:
  - Hver student skulle være ansvarlig redaktør for en gruppeinnlevering i to av tre moduler, og innleveringene skulle inngå i mappene deres.
  - Hver student var forpliktet til å bidra til gruppearbeidet, spesielt til alle gruppeinnleveringene.
  - Onsdag kveld skulle reserveres for samarbeid og interaksjon i studentgruppene.
- Studiekontrakten slo fast at hvis en student ikke i rimelig grad oppfylte kravene ovenfor, kunne han/hun bli utestengt fra kurset.

Resultater av evalueringen av den fjerde gjennomføringen (august 2002 - juni 2003)

Av de 96 studentene som begynte på kurset, gjennomførte og besto 68% eksamen, mappene inkludert, i alle de tre modulene. Dette er litt lavere enn for den første modulen, 15% høyere enn for den andre og 11 % lavere enn for den tredje. Vi ser like fullt på dette som svært høy gjennomføringsgrad på et kurs med stor arbeidsbyrde og høye krav til studentene, særlig siden vi forventet en stigning i frafallet pga bortfallet av studieavgift. Gjennomsnittskaraktøren var nokså lik den for andre gjennomføring, litt lavere enn for første og litt høyere enn for tredje gjennomføring. Fullføring med eksamen innebærer også at minst 65 studenter har oppfylt oppgaven sin som redaktør av to gruppeinnleveringer.

Vi har ennå ikke fått evalueringsskjemaene fra studentene, så vi kan ikke relatere disse tallene til denne evalueringen deres. Tilbakemeldinger i diskusjonsforumet, og på telefon, indikerer imidlertid høy grad av studenttilfredshet - mye av de samme grunnene som for forrige kull. Som tidligere studenter melder de også tilbake om hardt arbeid, svært interessant og relevant innhold, og stort læringsutbytte.

Kursledergruppen overvåket ganske strengt hvorvidt kravene til deltakelse ble overholdt, og ca ti studenter ble utelatt fra studiet. Tallet kan ikke tas absolutt fordi det alltid vil være sammensatte grunner til at en student slutter på et kurs, og også samtale og forhandlinger i forkant.

Prosjektgruppen fikk et ganske klart inntrykk av at vår strategi her hadde lyktes. De strenge kravene hadde fått flere studenter til å fullføre kurset og bestå eksamen. Vi fikk mange tilbakemeldinger fra studenter som uttrykte sin tilfredshet med at vi påtok oss arbeidet med å sette og følge opp strenge krav til deltakelse. Om disse tilbakemeldingene vil bli støttet av den skriftlige studentevalueringen gjenstår å se.

6. Styrke og svakhet ved prosjektet

Én styrke ved vår studie er kanskje varigheten, i og med at den gikk over 4 ½ år, når vi inkluderer den første utviklingsperioden.

Fokus kan sies å være relativt snevert og definert. Forandringene som ble gjort fra ett kull til det neste, var ganske få, og de øvrige faktorene ble holdt forholdsvis stabile, noe som kan indikere at de antatte kvalitetsforbedringene har sannsynlig sammenheng med endringene som ble gjort.

Én grunnleggende svakhet er vanskelighetene med å bedømme hvorvidt kvaliteten virkelig er forbedret eller ikke. I tillegg er det usikkerhet knyttet til vår diagnostisering av studentenes problemer, spesielt av de første studentene: Hvor mye av deres problemer hadde egentlig med egen IKT-kompetanse å gjøre, hvor mye kom av at læringsplattformen ikke fungerte godt nok, og hvor mye hang sammen med læreres og administratorers veiledning og støtte, og hvor mye hadde å gjøre med vårt fokus her: gruppearbeid og forpliktelser.

7. Avsluttende kommentarer

Til tross for all usikkerheten føler vi like fullt at vi etter perioder med utprøving kanskje har utviklet en modell for samarbeidslæring i PRISME som vi mener å ha erfart er en forbedring, spesielt sammenliknet med opplegget for det første kullet. Det vi har erfart og lært så langt,

har vært viktig for oss, og kan forhåpentligvis ha en viss interesse også for andre som driver med nettstøttet utdanning for voksne. Uansett synes vi vi har lært mye om nettstøttet utdanning og studentreaksjoner, og kommet ganske tett på deres læringsprosesser, selv om det i meget begrenset grad kan dokumenteres i en case studie.